

MARCIN SOBOŃ

POLACY WOBEC ŻYDÓW
W GALICJI DOBY AUTONOMICZNEJ
W LATACH 1868-1914

Mojej żonie

KRAKÓW 2011

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
TEMAT I ZAKRES ROZWAŻAŃ	9
HISTORIOGRAFIA I STAN BADAŃ	11
ŹRÓDŁA	17
PROBLEMY METODOLOGICZNE	22
STRUKTURA PRACY I METODY BADAŃ	23
ROZDZIAŁ 1 POLACY I ŻYDZI W AUTONOMICZNEJ GALICJI	25
1.1 AUTONOMIA GALICJI	25
1.1.1 Galicja – nazwa i podział kraju	25
1.1.2 System władzy, administracja	27
1.2 GOSPODARKA GALICJI W OKRESIE AUTONOMICZNYM	32
1.3 MIESZKAŃCY GALICJI	35
1.3.1 Galicja Wschodnia	45
1.3.2 Galicja Zachodnia	48
1.3.2 Ludność miejska i wiejska Galicji	50
1.4 LUDNOŚĆ POLSKA W GALICJI	52
1.4.1 Sytuacja prawna	53
1.4.2 Struktura społeczna	54
1.4.3 Życie religijne	56
1.5 LUDNOŚĆ ŻYDOWSKA W GALICJI	59
1.4.1 Sytuacja prawna	60
1.4.2 Struktura społeczna	65
1.4.3 Życie religijne	70
1.6 SPECYFIKA GALICJI	76

ROZDZIAŁ 2 SPOŁECZNO-EKONOMICZNE TŁO KONTAKTÓW POLSKO-ŻYDOWSKICH	79
2.1 ZAŁOŻENIA TEORII RELACJI MNIEJSZOŚĆ-WIĘKSZOŚĆ	79
2.2 GOSPODARKA GALICJI W OKRESIE AUTONOMICZNYM	83
2.2.1 Wizerunek Żydów w polskiej kulturze ludowej i „wysokiej”	84
2.2.2 Antyjudaizm i jego pokłosie	90
2.2.3 Galicyjska odmiana antysemityzmu – asemityzm	96
2.2.4 Stosunek duchowieństwa kościoła katolickiego w Galicji do Żydów	102
2.3 UWARUNKOWANIA ADMINISTRACYJNE I EKONOMICZNE	104
2.3.1 Kwestia tzw. odpoczynku niedzielnego	110
2.3.2 Arenda	112
2.3.3 Propinacja	113
2.3.4 Rzemiosło i handel	115
2.3.5 Walka z lichwą	118
2.3.6 Spółdzielczość kredytowa, kółka rolnicze i sklepy kółkowe	122
2.3.7 Proces przejmowania przez Żydów wielkiej własności ziemskiej	125
2.4 RAZEM CZY OBOK SIEBIE?	130
 ROZDZIAŁ 3 KONCEPCJE WZAJEMNYCH RELACJI W TEORII I PRAKTYCE POLSKICH STRONNICTW POLITYCZNYCH	 133
3.1 PROBLEM ŚWIADOMOŚCI NARODOWEJ POLAKÓW I ŻYDÓW	133
3.2 KONCEPCJE POLSKO-ŻYDOWSKIEJ WSPÓŁPRACY POLITYCZNEJ	138
3.2.1 Konserwatyści	145
3.2.2 Demokraci	148
3.2.3 Stronnictwa Chłopskie	156
3.2.4 Socjaliści	160
3.2.5 Chrześcijańska Demokracja	164
3.2.6 Narodowa Demokracja	169
3.3 PROGRAM SYJONISTYCZNY I JEGO WPŁYW NA KONCEPCJE WSPÓŁPRACY POLSKO-ŻYDOWSKIEJ	173
2.4 SPRZYMIERZENCY CZYLI WROGOWIE	178
 ROZDZIAŁ 4 ASYMIŁACJA, AKULTURACJA I KONWERSJA – KLIMAT SPOŁECZNY I UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE	 181
4.1 DLACZEGO ASYMILOWAĆ ŻYDÓW?	184
4.1.1 Polskie stanowisko wobec procesów asymilacyjnych	187

4.2 SPOŁECZNY ZASIĘG I SKALA ASYMILACJI ŻYDÓW DO POLSKOŚCI	190
4.2.1 Działalność asymilacyjnego stowarzyszenia Agudas Achim	195
4.2.2 Przyczyny niepowodzenia programu asymilacji	202
4.3 SPOŁECZNY ZASIĘG KONWERSJI W KONTEKŚCIE ZESPOŁU MOTYWACJI STATUS I OCENA KONWERTYTÓW W SPOŁECZEŃSTWIE GALICYJSKIM	210
4.3.1 Konwersja w świetle austriackich regulacji prawnych	210
4.3.2 Typy konwersji w środowisku galicyjskim	211
4.3.3 Postawy społeczności żydowskiej i chrześcijańskiej wobec neofitów	217
4.4 CHRZEST – „BILET WSTĘPU” CZY „WILCZY BILET”?	219
ROZDZIAŁ 5 ANTYSEMITYZM W GALICJI – SKALA I CHARAKTER ZJAWISKA	221
5.1 ŹRÓDŁA I CHARAKTER ANTYSEMITYZMU W GALICJI	221
5.2 GALICYJSKIE ECHA WYSTĄPIEŃ ANTYŻYDOWSKICH W ROSJI I KRÓLESTWIE POLSKIM W 1881 R.	226
5.2.1 Problem emigracji Żydów rosyjskich	229
5.2.2 Wpływ wystąpień antyżydowskich w Królestwie Polskim	233
5.2.3 Antysemityzm w środowisku robotniczym	236
5.3 POGROMY W GALICJI W 1898 R. I ICH SPOŁECZNE KONSEKWENCJE	238
5.3.1 Przyczyny pogromów roku 1898 w opinii galicyjskich środowisk politycznych	240
5.3.2 Rola agitacji politycznej w genezie zjawiska – próba oceny	243
5.3.3 Społeczne przyczyny zamieszek	244
5.3.4 Przebieg zajść	248
5.3.5 Epilog wydarzeń 1898 roku	268
5.4 POLSKIE SPOŁECZEŃSTWO GALICJI WOBEC WYDARZEŃ ANTYSEMICKICH W ROSJI POCZĄTKU XX WIEKU	270
5.5 ANTYSEMITYZM W GALICJI PRZED WYBUCHEM WIELKIEJ WOJNY	277
5.6.1 „Pogrom” w Drohobyczu	278
5.6.2 Galicja wobec bojkotu żydowskiego w Królestwie	279
5.6.3 Postawy społeczności żydowskiej i chrześcijańskiej wobec neofitów	217
5.1 DLACZEGO BIJECIE ŻYDÓW? BO WOLNO!	221
ZAKOŃCZENIE	285

BIBLIOGRAFIA	289
WYKAZ UŻYTYCH SKRÓTÓW	312
SPIS MAP	313
SPIS TABEL	313
SPIS WYKRESÓW	314
ANEKSY	315
ANEKS NR 1 – Kopia Uniwersału Stefana Batorego z 5. lipca 1576 r. zabraniającego pod groźbą kary śmierci oskarżania Żydów o zabijanie dzieci chrześcijańskich, rozsyłana przez żydowską gminę lwowską jesienią 1882 r. do gmin galicyjskich. Wersja polska	315
ANEKS NR 2 – Kopia Uniwersału Stefana Batorego z 5. lipca 1576 r. zabraniającego pod groźbą kary śmierci oskarżania Żydów o zabijanie dzieci chrześcijańskich, rozsyłana przez żydowską gminę lwowską jesienią 1882 r. do gmin galicyjskich. Wersja hebrajska	317
ANEKS NR 3 – Protokół w sprawie przejścia Debory Arimowicz na wiarę rzymskokatolicką z dn. 22 października 1900 r.	320
MAPY	321